

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบและวิธีการแล้ว สรุปได้ดังนี้

สិวิชัยชาดก เป็นคัมภีร์ชาดกนอกนิบาต เป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า สมัยเสวยพระชาติโพธิสัตว์เป็นพระราชานามว่า “สิวิชัย”

ผู้แต่งคัมภีร์สิวิชัยชาดกน่าจะเป็นพระภิกษุชาวล้านนา นามว่าพระพุทธรักขิต ซึ่งครั้งหนึ่งท่านเดินทางไปเรียนธรรมที่พุกามแล้วกลับมาครองวัดพระเชตุพน เชียงใหม่ ต่อมาพระยาล้านนาอาราธนาให้ย้ายวัดมาเป็นสังฆนายกที่วัดสวนดอก

สมัยที่แต่ง น่าจะเป็นช่วงประมาณปี ๑๙๗๔ - ๒๐๖๘ อันเป็นยุคทองของพระพุทธศาสนา ล้านนา ระหว่าง ๓ รัชกาล คือ พระยาติโลกราช พระยอดแก้วเชียงใหม่และพระเมืองแก้วอันเป็นช่วงเวลาที่มีการศึกษาพระธรรมวินัยและรจนาคัมภีร์ภาษาบาลีจำนวนมาก

สิวิชัยชาดก เป็นหลักฐานสำคัญที่พระสงฆ์สาวกของพระศาสดาได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยการเผยแผ่ในรูปแบบของการเขียนคัมภีร์ และที่สำคัญมากคือได้แสดงสาระธรรมสำหรับสอนคนหลายระดับชั้น

ในการตรวจชำระ ผู้วิจัยได้นำต้นฉบับตัวเขียนเป็นอักษรขอมภาษาบาลีและอักษรล้านนาภาษาบาลี คือ (๑) ฉบับทองทิบ เลขที่ทะเบียน ๕๕๖๕ ชื่อคัมภีร์สิวิชัยชาดก อักษรขอม ภาษาบาลี จำนวน ๗ ผูก (๒) ฉบับล่องชาด เลขที่ทะเบียน ๕๕๖๐ ชื่อคัมภีร์สิวิชัยชาดก อักษรขอม ภาษาบาลี จำนวน ๗ ผูก (๓) ฉบับล้านนา เลขที่ทะเบียน ID.103 ลป. 010405300 ชื่อคัมภีร์ใบลานบาลีสิวิไชยปัญหา / สิริวิไชยปัญหา อักษรไทยยวน ภาษาบาลี จำนวน ๗ ผูก

จากการตรวจชำระ ได้พบข้อผิดพลาดในการจาร ๕ กลุ่ม คือ (๑) การจารสระผิดพลาด ผู้วิจัยได้พบความสับสนในการจารสระ คือ จารสระ อ (๒) สับสนกับสระอื่น คือ จาร อ เป็น อา. จาร อ เป็น อิ จาร อ เป็น อุ. จาร อ เป็น เอ. จาร อ เป็น อี. จาร อ เป็น น. จารสระ อา สับสนกับสระอื่น คือ จาร อา เป็น อ. จาร อา เป็น เอ. จาร อา เป็น โอ. จาร อา เป็น อี. จารสระ อิ สับสนกับสระอื่น คือ จารสระ อิ เป็น อ. จารสระ อิ เป็น อี. จารสระ อิ เป็น อุ. จารสระ อิ เป็น เอ. จารสระ อิ เป็น อี. จารสระ อี สับสนกับสระอื่น คือ จารสระ อี เป็น อ. จารสระ อี เป็น อา. จารสระ อี

เป็น อ. จารสระ อี เป็น เอ. จารสระ อี เป็น อี. จารสระ อุ สับสนกับสระอื่น คือ จารสระ อุ เป็น อ. จารสระ อุ เป็น อี. จารสระ อุ เป็น อุ. จารสระ อุ เป็น โอ. จารสระ อุ สับสนกับสระอื่น คือ จารสระ อุ เป็น อุ. จารสระ อุ เป็น เอ. จารสระ เอ สับสนกับสระอื่น คือ จารสระ เอ เป็น อ. จารสระ เอ เป็น อา. จารสระ เอ เป็น อี. จารสระ เอ เป็น อี. จารสระ เอ เป็น โอ. จารสระ เอ เป็น อ. จารสระ โอ สับสนกับสระอื่น คือ จารสระ โอ เป็น อา. จารสระ โอ เป็น อี. จารสระ โอ เป็น เอ. จารสระ โอ เป็น อ. (๒) การจารพยัญชนะผิดพลาด ปรากฏว่ามีข้อบกพร่องทุกฉบับที่นำมาปริวรรต แต่ละฉบับผิดพลาดมากน้อยไม่เท่ากัน ซึ่งผู้วิจัยได้พบ คือ จารสับสนเนื่องจากรูปพยัญชนะคล้ายคลึงกัน จารพยัญชนะสับสนเนื่องจากเสียงพยัญชนะคล้ายกัน จารพยัญชนะผิดเนื่องจากความพลั้งเผลอ จารพยัญชนะซ้ำหรือจารเกิน จารตกคำหรือตกข้อความ จารพยัญชนะตกหล่น จารพยัญชนะผิดวรรค จารพยัญชนะเกิน ช้อนพยัญชนะในตำแหน่งที่ไม่ควรช้อน ไม่ช้อนพยัญชนะในตำแหน่งที่ควรช้อน (๓) การจารนิคหิตผิดพลาด ซึ่งในการจารใบลานโดยอักษรขอม อักษรธรรมล้านนา ได้พบข้อผิดพลาดง่ายที่สุด คัมภีร์สี่วิชัยชาดกที่นำมาปริวรรตทั้ง ๓ ฉบับนั้นได้พบความผิดพลาด คือ จารตกคือไม่ได้จารในคำที่ต้องจาร จารเกินคือจารนิคหิตในตำแหน่งที่ไม่จำเป็นต้องมี ตามหลักไวยากรณ์ นิคหิตเมื่อสนธิกับคำที่ตามมาจะต้องเปลี่ยนไปตามหลักไวยากรณ์ แต่ปรากฏว่าไม่เป็นไปตามนั้น จารนิคหิต (-) เป็นสระอื่น (๔) กริยาหลักหรือกริยาคุมพากย์และกริยาในระหว่างจารผิดพลาด คือ ผิดบุรุษ ผิดบุรุษ ผิดหมวด ตวาทับจจัยใช้ประกอบผิดความหมายโดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องการกรัตกรรมหรือไม่ กริยาซ้ำซ้อน คือคุมพากย์ ๒ ตัว น/มาศัพทปฏิเสหใช้ผิดกาล กริยาหลักตกหายทั้งประโยค จารไม่เต็มความคือขาดวิภัติอาชยาด จารเกินคือเกินจากที่จำเป็น ทั้ง ๆ ที่ความหมายสมบูรณ์อยู่แล้ว ผิดวาทคือแทนที่จะเป็นกัตตวาทจากกลับเป็นกรรมวาท (๕) การจารอักษยศัพท์ผิดพลาด คือ อิติ ศัพท ผิดพลาดเพราะจารตกและจารเกิน นิบาต จารตกและจารซ้ำซากเกินจำเป็น

เนื้อหา คัมภีร์สี่วิชัยชาดก พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้แสดง ณ เขตวันมหาวิหาร ในเวลาสายัณห์สมัย ปรารภถึงทานที่พระองค์เคยประทานเมื่อคราวที่เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ แบ่งเป็นตอนใหญ่ ๆ ได้ ๕ ตอน คือ ตอนที่ ๑ กำเนิดพระโพธิสัตว์ ตอนที่ ๒ ผจญภัย ตอนที่ ๓ ครองราชย์ ตอนที่ ๔ สงครามและสันติภาพ ตอนที่ ๕ ถูกเนรเทศและกลับเข้าเมือง และเป็นที่น่าสังเกตว่าตัวละครในชาดกทั้งหมดกลับชาติมาเกิดเป็นบุคคลร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันด้วย

คัมภีร์สี่วิชัยชาดก พระพุทธบริษัทผู้รจนาน่าจะมีความมุ่งหมายในการแต่งเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าติโลกราช เพราะพระนามของพระองค์อีกพระนามคือพระเจ้าอาทิตย์ราช ดังนั้นใน

เนื้อหาของสិวิชัยชาดกจึงปรากฏคำว่าอาทิจจวิโส แต่เนื้อหาทั้งหมดนี้น่าจะแสดงจุดมุ่งหมายเพื่อ (๑) นำเสนอพุทธประวัติโดยเฉพาะพุทธจริยา พระนามว่าสิวิชัยเป็นพระนามของพระโพธิสัตว์ (๒) สอนธรรมโดยการเล่านิทาน (๓) เป็นคู่มือศึกษาเพื่ออมตธรรมคือพระนิพพาน

วิธีการนำเสนอเนื้อหา ผู้รจนาได้วางโครงเรื่องเรียบร้อยแล้วก่อนเรียบเรียงคล้ายกับเล่าละครยาว โดยตั้งเรื่องด้วยเหตุการณ์ปัจจุบัน กล่าวถึงพระพุทธเจ้าตรัสสมุทเหตุของการเล่าเรื่องพระสิวิชัยโพธิสัตว์ในอดีตชาติซึ่งทำให้ผู้ฟังหรืออ่านได้รู้ตั้งแต่เริ่มต้นว่า เหตุการณ์ต่อจากนั้นไปคือเรื่องของทานบารมีที่พระองค์ทรงบำเพ็ญมาด้วยความยากลำบากยิ่ง ก่อนที่จะตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าในชาติปัจจุบัน และแม้ว่าการให้ทานนั้นลำบากยากเข็ญสักเท่าใด แต่ก็เป็นเรื่องที่ศักยภาพของความเป็นมนุษย์จะทำได้ และครั้งนี้ทำแล้วก็ได้รับผลได้จริง

สิวิชัยชาดกมีวิธีการเสนอเนื้อหาแบบเค้าโครงเรื่องซับซ้อน ตัวละครมาก เหตุการณ์มาก ตามแบบละครไทย มีความละเอียดของเรื่อง มีตัวอย่างเป็นอุทาหรณ์ประกอบให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้รจนาใช้วิธีการเล่าแบบพรรณนาเหตุการณ์ตามลำดับกาลเวลา และมีการแสดงเหตุการณ์ในอดีตเข้าแทรกบางตอน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของเนื้อเรื่อง เช่น ประวัติบุคคลหรือเหตุการณ์ในอดีต ครั้นนำเสนอจบแล้วก็ย้อนกลับมานำเสนอเรื่องปัจจุบัน ในแต่ละตอนที่น่าเสนอนั้น ผู้รจนาบอกว่าจบแล้ว สุดท้ายผู้รจนาได้ประชุมชาดกหรือสโมธานและปิดเรื่องด้วยประโยคว่าสิวิชัยชาดกจบแล้ว

ที่มาของเนื้อหาในคัมภีร์สิวิชัยชาดก ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎก และนอกพระไตรปิฎก คือพระไตรปิฎก โดยเฉพาะพระบาลีที่เกี่ยวกับคัมภีร์ชาดก อรรถกถาและฎีกา คือชาดก ๑๓ ชาดก คัมภีร์อรรถกถา ๓ อรรถกถา คัมภีร์ฎีกาพระวินัย และนอกพระไตรปิฎก ประกอบด้วยคัมภีร์มิลินทปัญหา และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น นันทกปกรณัม สกนกปกรณัม มณพูกปกรณัม และปิตกปกรณัมในนิทานนางตันไดฉบับลาว

คัมภีร์สิวิชัยชาดกแยกแสดงโดยคติชน ดังนี้ (๑) ความเชื่อในคัมภีร์สิวิชัยชาดก คือ ความเชื่อเรื่องเทวานุภาพ ความเชื่อในบุพเพสันนิวาส ความเชื่อในสิ่งวิเศษ (ภายใน-ภายนอก) ความเชื่อในตำราทำนายฝัน ความเชื่อเรื่องยักษ์ (๒) ค่านิยม เช่น ค่านิยมในสถาบันพระมหากษัตริย์ ค่านิยมในอปายนกรรม คือ ความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่กว่าตนโดยวัย ค่านิยมในการให้เกียรติสตรี ค่านิยมในความสุขสบาย (๓) ประเพณี เช่น ประเพณีเลี้ยงสุราต้อนรับแขก ประเพณีการขอลูก ประเพณีเฉลิมฉลอง

หลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์สิวิชัยชาดก ๓ ส่วนตามวัตถุประสงค์ของหลักธรรม คือ หลักธรรมในการครองตน หลักธรรมในการครองคน และหลักธรรมในการครองงาน

หลักการประพันธ์คัมภีร์สิวชัยชาดก ผู้รจนาใช้หลักการประพันธ์ในรูปของอรรถกถา กล่าวคือตั้งต้นเรื่องและอธิบายอดีต ทำนองการเล่านิทาน โดยหลักการประพันธ์ ดังนี้

๑. ประพันธ์เนื้อเรื่อง ๓ วิธีการ คือ

- ก. ร้อยแก้ว เป็นความเรียงธรรมดา มีเนื้อหาจบในวรรคตอนในตัว
- ข. ร้อยกรอง เป็นฉันทลักษณ์ที่เล่าเรื่องโดยมีเนื้อหาเป็นทีเข้าใจในวรรคตอน
- ค. ผสมร้อยแก้วและร้อยกรอง

๒. ประพันธ์คาถา ๓ วิธีการ คือ

- ก. ยกพระไตรปิฎกโดยเฉพาะเนื้อหาที่นำมาจากคัมภีร์ชาดก
- ข. เลียนพระไตรปิฎก โดยการนำธรรมะมาแต่งให้เหมือนพระไตรปิฎก
- ค. แต่งขึ้นเอง ดังที่ปรากฏในคาถาสโมธาน

สำนวนภาษาที่ใช้แต่งคัมภีร์สิวชัยชาดกขึ้นต้นด้วยภาษาบาลี ใช้วิธีการแต่งแบบอรรถกถา แต่ไม่มีการอธิบายศัพท์ มีการเรียงประโยคง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ส่วนใหญ่เป็นประโยคกัตตุจาก ประธานเป็นผู้กระทำกริยาในประโยค การเดินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบประกอบด้วยบทร้อยแก้ว ร้อยกรองและผสม ในส่วนที่เป็นร้อยกรองเป็นภาษาที่ยากที่สุดเพราะเป็นภาษาบาลีรุ่นโบราณ ซึ่งเป็นยุคร้อยกรองล้วน ๆ ในคัมภีร์สิวชัยชาดกได้ใช้วิธีการยกเอาพระไตรปิฎกโดยเฉพาะชาดกมาใช้ รจนา จนถึงภาษารุ่นใหม่สุด ดังที่ปรากฏในคาถาสโมธานที่ผู้รจนาพยายามจะปฏิบัติตามข้อบังคับของฉันทลักษณ์อย่างเคร่งครัด ในส่วนของการสอนธรรมแก่กลุ่มชนชั้นนำในสิวชัยชาดกนั้น ผู้รจนาใช้วิธีการที่พระโพธิสัตว์จะใช้สอนหลายวิธี โดยยกอุปมา-อุปไมย ยกอุทาหรณ์ มาชี้แจงได้อย่างยอดเยี่ยม

คุณค่าของคัมภีร์สิวชัยชาดก จากการศึกษาพบว่า ผู้รจนาคัมภีร์สิวชัยชาดกได้ (๑) คุณค่าทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงพุทธกิจของพระพุทธเจ้าด้านการทรงแสดงธรรมโปรดเหล่าภิกษุ ปรรวมถึงอดีตชาติของพระองค์เอง (๒) คุณค่าทางศีลธรรมหลักคำสอน โดยเฉพาะผู้นำทางสังคมที่ต้องทำตนเป็นตัวอย่าง (๓) คุณค่าทางสติปัญญา คัมภีร์สิวชัยชาดกได้ชี้วิธีการแก้ปัญหา การวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ด้วยความสุขุมรอบคอบ คัมภีร์สิวชัยชาดกยังแสดงว่า พระโพธิสัตว์ทรงเป็นนักรบแต่ไม่แสดงกิริยาผลิลาบแม้แต่นิดเดียว (๔) คุณค่าทางภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะในส่วนของอรรถรสของภาษา ผู้รจนาคัมภีร์สิวชัยชาดกได้ใช้ภาษาชั้นสูงในการประพันธ์ คือเป็นบทร้อยแก้ว ร้อยกรอง และผสมทั้งร้อยแก้วร้อยกรอง นอกจากนั้น เนื้อหาสาระยังประกอบด้วยรสแห่งวรรณคดีได้อย่างสมบูรณ์ (๕) คุณค่าต่อการบรรลุนิพพาน คัมภีร์สิวชัยชาดกปรากฏว่าพระสิวชัยโพธิสัตว์ตรัสรับสั่งกับปุโรหิตว่าการให้ทานเป็นเหตุปัจจัยให้บรรลุนิพพานได้

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้โดยจะชำระต้นฉบับคัมภีร์สืวิชัยชาดกที่มีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ ๒ ฉบับที่เป็นต้นฉบับจารด้วยอักษรขอมภาษาบาลี และสำนักส่งเสริมวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๑ ฉบับที่เป็นต้นฉบับอักษรล้านนาภาษาบาลีเท่านั้น ดังนั้นผู้มีความสนใจในคัมภีร์นี้อาจวิจัยเพิ่มเติมในหัวข้อต่อไปนี้

๑. ค้นคว้าต้นฉบับที่จารด้วยอักษรธรรม (ไทยน้อย) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาตรวจชำระ เพื่อให้ได้คัมภีร์สืวิชัยชาดกฉบับภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถูกต้อง
๒. ค้นคว้าต้นฉบับที่จารด้วยอักษรธรรม (ไทยน้อย) ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มาตรวจชำระ เพื่อให้ได้คัมภีร์สืวิชัยชาดกฉบับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ที่ถูกต้อง
๓. ศึกษาเปรียบเทียบความต่างด้านเนื้อหาสาระ สำนวนภาษาและไวยากรณ์ระหว่างฉบับต่าง ๆ เหล่านี้

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยเฉพาะคัมภีร์

นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปทำการวิจัยได้อีก ในประเด็นดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์เรื่องชื่อเฉพาะในคัมภีร์สืวิชัยชาดกที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกในสมัยพุทธกาล
๒. ศึกษาวิเคราะห์นามของตัวละครในสืวิชัยชาดกที่ปรากฏในบรรดาศักดิ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย